

Ρίτσαρντ Φλάναγκαν

ερώτημα 7

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
Μιχάλης
Μακρόπουλος

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Ερώτημα 7**

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ: Question 7

Από τις Εκδόσεις Chatto & Windus, Λονδίνο 2023

ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Richard Flanagan

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Μιχάλης Μακρόπουλος

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Χρυσούλα Τσιρούκη

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Σαβίνα Χριστοπούλου

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Κωνσταντίνος Καπένης

© Richard Flanagan, 2023

All rights reserved.

© Εικόνας εξωφύλλου: Adobe Stock

© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2026

Πρώτη έκδοση: Μάρτιος 2026

ISBN 978-618-01-6510-4

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου. Επίσης απαγορεύεται η οποιαδήποτε αναπαραγωγή όλου ή μέρους του βιβλίου για σκοπούς εκπαίδευσης σε συστήματα ή τεχνολογία τεχνητής νοημοσύνης. Το έργο αυτό προστατεύεται προφυλάσσεται από διαδικασίες TDM-Διαχείρισης Δεδομένων Δοκίμων [Άρθρο 4(3) Οδηγία (ΕΥ) 2019/790].

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.

Από το 1979

Έδρα:

Τατοίου 121, 144 52 Μεταμόρφωση

Βιβλιοπωλείο:

Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα

Τηλ.: 2102804800

PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.

Since 1979

Head Office:

121, Tatoi Str., 144 52 Metamorfossi, Greece

Bookstore:

13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece

Tel.: 2102804800

e-mail: info@psychogios.gr

psychogios.gr

Ρίτσαρντ Φλάναγκαν

ερώτημα 7

Μετάφραση: Μιχάλης Μακρόπουλος

Ένα

1

Τον χειμώνα του 2012, άκριτα και για λόγους που δεν έχουν να κάνουν ολότελα με τη γραφή –όσο κι αν ισχυρίστηκα το αντίθετο– και που ακόμα και τώρα δε μου είναι ολωσδιόλου ξεκάθαροι, επισκέφθηκα την τοποθεσία του στρατοπέδου Οχάμα στην Ιαπωνία, όπου ήταν κρατούμενος κάποτε ο πατέρας μου. Ήταν μια παγερή μέρα κι ένας μολυβής ουρανόσ πλάκωνε δυσοίωνος την Εσωτερική Θάλασσα του Σέτο, που από κάτω της είχε δουλέψει κάποτε ο πατέρας μου σ' ένα ανθρακωρυχείο ως σκλάβος, κάνοντας καταναγκαστική εργασία.

Τίποτα δεν είχε απομείνει.

Αν και δεν είχα καμία επιθυμία να ασχοληθώ με δαύτο, με πήγαν σε ένα τοπικό μουσείο όπου μια πολύ εξυπηρετική γυναίκα βρήκε πολυάριθμες φωτογραφίες που τεκμηρίωναν μια λεπτομερή ιστορία του ανθρακωρυχείου από τις αρχές του εικοστού αιώνα – την ανάπτυξή του, τις μεθόδους του, τους Ιάπωνες εργάτες του.

Δεν υπήρχε καμία φωτογραφία κρατουμένων εργατών.

Η γυναίκα ήταν ευγενική και, όπως λένε, *αστείρευτη πηγή γνώσεων* σχετικά με την τοπική Ιστορία. Δεν είχε ακούσει ποτέ για σκλάβους εργάτες στο ανθρακωρυχείο της Οχάμα. Ήταν λες και δε συνέβη ουδέποτε, σάμπως κανείς ποτέ να μην ξυλοκοπήθηκε, να μη θανατώθηκε, να μην εξαναγκάστηκε να σταθεί γυμνός στο χιόνι ώσπου να πεθάνει. Θυμούμαι το ανεκτικό χαμόγελο της γυναίκας: ένα χαμόγελο λύπησης για μένα, που πίστευα ότι είχαν υπάρξει ποτέ σκλάβοι εργάτες στο ανθρακωρυχείο της Οχάμα.

2

Μερικές φορές αναρωτιέμαι γιατί ολοένα γυρνούμε στις απαρχές – γιατί αναζητούμε το μοναδικό νήμα που θα μπορούσαμε να τραβήξουμε για να ξηλώσουμε τον τάπητα που αποκαλούμε «ζωή μας», με την ελπίδα ότι από πίσω θα ανακαλύψουμε την αλήθεια του *γιατί*.

Όμως δεν υπάρχει ουδεμία αλήθεια. Υπάρχει μόνο *γιατί*. Κι όταν κοιτάξουμε κοντύτερα, βλέπουμε ότι πίσω από τούτο το *γιατί* υπάρχει απλώς άλλος ένας τάπητας.

Και από πίσω κι άλλος, κι άλλος, μέχρι που φτάνουμε στη λήθη.

3

Στις 8:15 π.μ. στις 6 Αυγούστου 1945, ο βομβαρδιστής επισμηναγός Τόμας Φέρμπι απελευθέρωσε έναν μοχλό σε ύψος τριάντα ενός χιλιάδων ποδιών πάνω από τη Χιροσίμα, είπε «Bomb away – η βόμβα ερρίφθη!» και σαράντα τρία δευτερόλεπτα αργότερα εξήντα χιλιάδες άνθρωποι πέθαναν, ενώ εκατόν τριάντα χιλιόμετρα νότια ο πατέρας μου, ένας ημίγυμνος σκλάβος εργάτης στον τέταρτο χρόνο κράτησής του ως αιχμάλωτος πολέμου, συνέχιζε την εξουθενωτική του εργασία, σπρώχνοντας καρότσια με πέτρες στις ανηφορικές, μακριές και σκοτεινές σήραγγες κάτω από την Εσωτερική Θάλασσα του Σέτο.

Τσακισμένος, άρρωστος, με το κορμί και τη θέλησή του στα όριά τους, ξέροντας μονάχα πως, όταν σε λίγους μήνες η χειμωνιάτικη παγωνιά επέστρεφε, δε θα μπορούσε να αντέξει άλλο και θα πέθαινε, αγνοούσε ότι τώρα πλέον επρόκειτο να ζήσει. Καθώς ο πατέρας μου διέσχιζε τη ζοφερή σήραγγα του ανθρακωρυχείου που μόνο αραιά και πού τη φώτιζαν θαμποί

ηλεκτρικοί λαμπτήρες, ένας Τασμανός συγκρατούμενός του, επίσης αιχμάλωτος πολέμου, παρατήρησε ότι έμοιαζε με τη γενέτειρά του, το Πένγκουιν, τα βράδια της Παρασκευής.

4

Στην είσοδο του ορυχείου, όπου ο πατέρας μου και οι άλλοι σκλάβοι εργάτες περνούσαν κάποτε μέσα από μια στενωπό από φύλακες που τους χτυπούσαν, τώρα υπήρχε ένα ξενοδοχείο για ερωτικές συναντήσεις. Ούτε μνημείο, ούτε σημάδι ή ένδειξη, με άλλα λόγια κανένα στοιχείο πως ό,τι είχε συμβεί κάποτε συνέβη ποτέ. Υπήρχαν μερικές νέον ταμπέλες. Μια επιχείρηση υπηρεσιών γρήγορου ευκαιριακού σεξ σε μικροσκοπικά δωμάτια που έδιναν τη δυνατότητα για ανακούφιση της σεξουαλικής επιθυμίας και σκόπιμα τίποτε άλλο. Ό,τι απέμενε, ή μάλλον ό,τι υπήρχε, ήταν μόνο η λήθη της απόλαυσης στην αγκαλιά ενός άλλου – της ίδιας απόλαυσης που ταυτόχρονα προεικονίζει και αρνείται τον θάνατο. Θαρρείς και η ανάγκη για λησμοσύνη είναι τόσο ισχυρή όσο αυτή για μνήμη. Ίσως ισχυρότερη.

Και μετά τη λήθη; Επιστρέφουμε στις ιστορίες που αποκαλούμε αναμνήσεις μας, σαστισμένοι, ξένοι απέναντι στη συνεχιζόμενη επιπόηση που είναι η ζωή μας.

5

Δίπλα μου την παγερή εκείνη ημέρα στεκόταν ένας ηλικιωμένος Ιάπωνας, ο κύριος Σάτο. Ήταν μικροσκοπικός κι αδύναμος, καλοντυμένος, με σπορ σακάκι και παντελόνι υπερβολικά μακρύ στα ρεβέρ, απ' όπου, υπέθετα, είχε μαζέψει με το πέ-

ρασμα του χρόνου. Φορούσε λεπτά λευκά βαμβακερά γάντια, κι όταν έδειχνε κάποιο προ πολλού εξαφανισμένο χαρακτηριστικό του στρατοπέδου και του ορυχείου από κάτω, το μόνο που έβλεπα ήταν μια κλωστή που κρεμόταν από το γάντι στον καρπό. Δε θυμάμαι τα παπούτσια του.

Το κεφάλι του κυρίου Σάτο μού έφτανε μέχρι το στήθος. Ζούσε για μια κόρη που τη φρόντιζε γιατί ήταν, όπως μου είπε ο διερμηνέας, πολύ ανάπηρη. Ο κύριος Σάτο είχε υπάρξει κάποτε φρουρός στο στρατόπεδο Οχάμα. Μου έδειξε πού ήταν ο στρατώνας, το αγρόκτημα ψηλά στον λόφο, η είσοδος του ορυχείου χαμηλά, κοντύτερα στη θάλασσα.

Μπροστά μας, προς μεγάλη μου αμηχανία κι ανέκφραστο θυμό, υπήρχε ένα τηλεοπτικό συνεργείο και πολλοί φωτογράφοι από τοπικές εφημερίδες. Είχα χρησιμοποιήσει μια σειρά από επαφές ώστε να βρεθώ στην είσοδο του ορυχείου, και κάπως αναμείχθηκε το τοπικό δημοτικό συμβούλιο. Εν αγνοία μου, είχαν καλέσει τα μέσα ενημέρωσης. Το τηλεοπτικό συνεργείο και οι δημοσιογράφοι των εφημερίδων ήθελαν ένα πράγμα: ο κύριος Σάτο κι εγώ να αγκαλιαστούμε, μια εικόνα συγχώρεσης, κατανόησης, επούλωσης με τον χρόνο. Αυτό, ήξερα, θα ήταν ψέμα. Δεν ήταν δική μου δουλειά να συγχωρέσω.

Επουλώνει ο χρόνος; Όχι πάντα. Ο χρόνος σημαδεύει. Το γαντοφορεμένο χέρι του κυρίου Σάτο ήταν υψωμένο δείχνοντας, με τον κρύο κόσμο από κάτω να τέμνεται από μια ξηλωμένη κλωστή.

6

Νωρίτερα εκείνη την ημέρα, είχα συναντήσει ηλικιωμένους ντόπιους χωρικούς που στη διάρκεια του πολέμου ήταν παι-

διά. Δεν είχα θελήσει να τους συναντήσω. Αισθανόμουν –πώς μπορώ να το διατυπώσω αυτό;– ντροπή. Αυτή η ντροπή μου πήγαζε ίσως από το ότι η επιστροφή μου θα μπορούσε να εκληφθεί ως εκδίκηση ή θυμός. Όμως δεν ήξερα τι ακριβώς ήταν η επιστροφή μου. Τότε εκείνοι ήταν παιδιά κι εγώ δεν υπήρχα. Εν ολίγοις, ένιωθα ανεπαρκής απέναντι σ’ αυτούς και τη ζωή τους. Μπορεί με έναν τρόπο να ντρεπόμουν που, όντας γιος του πατέρα μου, θεωρούσα ότι η δική του και η δική τους ιστορία θα μπορούσε επίσης να είναι δική μου. Ανησυχούσα μήπως με έβλεπαν ως απρόσδεκτο φάντασμα, ένα στοιχειό που επιθεωρούσε τη σκηνή ενός ανεξιχνίαστου εγκλήματος στο οποίο εμπλεκόμουν επίσης. Όμως το φάντασμα τίνος; – του δολοφονημένου, του δολοφόνου ή του μάρτυρα, ή και των τριών;

Εξαιτίας ενός διακανονισμού που τον έκαναν άλλοι, δεν ήξερα πώς ακριβώς να το ακυρώσω χωρίς αυτό να θεωρηθεί προσβολή. Οι ηλικιωμένοι χωρικοί ήταν άνθρωποι ζεστοί και φιλικοί. Όταν έλεγαν τις ιστορίες τους για τις στερήσεις τον καιρό του πολέμου, που είχαν υπομείνει ως παιδιά φτωχών στην επαρχία, θυμούνταν την ασυμφωνία ανάμεσα σε ό,τι έλεγε ο κόσμος των ενηλίκων και σ’ ό,τι έβλεπαν οι ίδιοι ως παιδιά, και μια παιδιάστικη ασέβεια κυριεύε εκείνες τις γέρικες φωνές και τα σκαμμένα και ρυτιδιασμένα πρόσωπα. Θυμόνταν τότε που οι αιχμάλωτοι πολέμου είχαν αποβιβαστεί στα τέλη του 1944, πώς οι δαίμονες, που για τόσο καιρό είχαν διδαχτεί να τους φοβούνται, δεν ήταν παρά αξιολύπητοι, ημίγυμνοι σκελετοί. Εκτός από τη σκληρότητα των Ιαπώνων φρουρών, ο πατέρας μου είχε μιλήσει για την καλοσύνη των Ιαπώνων ανθρωακωρύχων, από τους οποίους μερικοί ίσως ήταν πατεράδες αυτών των γέρων χωρικών, και μοιράζονταν το λιγοστό τους φαί με τους λιμοκτονούντες αιχμαλώτους πολέμου.

7

Όταν τελείωσα το σχολείο, εργάστηκα ως αλυσιδοκουβαλητής ενός τοπογράφου, μια δουλειά αιώνες παλιά, που εξαφανίστηκε μερικά χρόνια αργότερα με τον ερχομό της ψηφιακής τεχνολογίας. Η δουλειά του αλυσιδοκουβαλητή ήταν να σέρνει την εικοσιδύαμετρη αλυσίδα με τους εκατοντάδες κρίκους της, με την οποία μετρούταν ο κόσμος. Στον καιρό μου πλέον, η αλυσίδα μέτρησης ήταν μια λεπτή ασάλινη πενηντάμετρη ταινία, όμως λιγοστά άλλα είχαν αλλάξει από τον προηγούμενο αιώνα. Ο αλυσιδοκουβαλητής κουβαλούσε επίσης τσαλοκόπι και τσεκούρι για να καθαρίζει τις γραμμές μέτρησης από τους θάμνους και τα δέντρα, και ακονόπετρα και λίμα για να διατηρεί και τα δύο εργαλεία κοφτερά. Έμαθα να αναζητώ σημάδια από παλιές μετρήσεις έως και πολλές δεκαετίες πριν – γκρεμισμένες στήλες από πέτρες, σάπιους πασσάλους ή αιδοιόσχημο φλοιό σε γέρικους ευκαλύπτους. Με το τσεκούρι θα έτρωγα προσεκτικά τον φλοιό, ώσπου ό,τι φανερωνόταν ήταν μια βαθιά πρισματοειδής κοιλότητα πελεκημένη επιδέξια στο δέντρο πολύ παλιά, μερικές φορές έως και πάνω από έναν αιώνα νωρίτερα. Η κορυφή του ανεστραμμένου πρίσματος ήταν το σημείο μέτρησης.

Κοιτούσα το θαύμα εκείνης της αναλλοίωτης πληγής, ίδιας ακριβώς με την ημέρα που ένα άλλο τσεκούρι την πελέκησε. Ο χρόνος δεν είχε επουλώσει το δέντρο, μονάχα το είχε σημάδψει, κρύβοντας κάτι που συνέβαινε ακόμα. Γιατί κάτω από το σημάδι, η πληγή παρέμενε, μια πύλη προς το παρελθόν, που «αιμορραγούσε» φρέσκο ρετσίνι στο παρόν, και μέσα της θα ένοιθα πως έπεφτα, έτσι και κοιτούσα για πολλή ώρα.

Εκείνη τη μέρα, όπως στεκόμουν μπροστά σε ένα ιαπωνικό τηλεοπτικό συνεργείο με τη νεαρή του ρεπόρτερ, και σε λιγοστούς ντόπιους φωτογράφους και βαριεστημένους δημο-

σιογράφους, που ήταν αποφασισμένοι όλοι να βγάλουν τη μοναδική είδηση με νόημα γι' αυτούς και να φύγουν, ήταν μια παρόμοια στιγμή στην οποία ασκούσαν μια δύναμη επιτάχυνσης. Δεν είχα καμία επιθυμία να αγκαλιάσω τον κύριο Σάτο. Ίσως ένιωθε το ίδιο. Μη θέλοντας όμως να τον φέρω σε αμηχανία, ή οποιονδήποτε άλλον, έβαλα το χέρι μου γύρω του κι αυτός το δικό του γύρω μου. Οι πάντες φάνηκαν ικανοποιημένοι μ' αυτό.

Όταν τελείωσαν οι φωτογραφίες και τα γυρίσματα, άφησα το χέρι μου να πέσει. Ο κύριος Σάτο παρέμεινε μαζεμένος πάνω μου. Όταν έκανα να τραβηχτώ, το κεφάλι του σαν να 'πεσε στο στήθος μου, και μείναμε να στεκόμαστε έτσι.

Μπορεί κι εκείνος να έπεφτε σε ένα άπειρο κενό, ή μπορεί να ήταν απλώς το κρύο. Δεν είχα ιδέα. Δεν μπορώ να πω ότι μ' άρεσε να με κρατάει έτσι, αυτός ο άνθρωπος μπορεί κάποτε να είχε χτυπήσει τον πατέρα μου, ούτε ήξερα όμως με ποιον τρόπο να τον ξεφορτωθώ, να αποτραβήξω τη θαλπωρή του κορμιού μου.

Σκέφτηκα τον κύριο Σάτο να υποφέρει με το ανάπηρο παιδί του και πώς στο τέλος της ζωής του τιμωρούνταν δικαίως. Ύστερα ντράπηκα που έκανα τέτοια σκέψη, συνειδητοποιώντας ότι από κάτω της υπήρχε μια άλλη που δεν ήθελα να την αναγνωρίσω. Κοίταξα προς τα δέντρα, γυμνά, ισχνά και θλιβερά, με τη γη τριγύρω τους να είναι κρύα και αναγάπητη, και το πυκνό γρασίδι και τα αγριόχορτα να δείχνουν χαμένα κι άθλια. Όλη η φύση εκεί έδειχνε αποκαμωμένη κι άτακτη, κι εγώ μ' έναν τρόπο ήμουν μέρος της. Από κάτω, η θάλασσα ακουγόταν να κυλάει μέσα έξω, κατά μήκος της βραχώδους ακτής, όπως ανέκαθεν έκανε και πάντοτε θα κάνει, διπλώνοντας και ξεδιπλώνοντας ανάμεσα στα εγκλήματα και τα κρίματα και στις αγάπες και στα πάθη όσων πέρασαν από τη θλιβερή ετούτη χώρα. Όλο μου το ταξίδι φάνταζε τόσο

ακατανόητο όσο εκείνος ο ήχος βράχων που κυλούσαν μες στη λήθη.

Θα είχα κάνει το ίδιο με τον κύριο Σάτο; Κι όταν προσπάθησα να αποδιώξω αυτό το ερώτημα, ένα άλλο γεννήθηκε. Αν ο κύριος Σάτο, που φαινόταν αξιοπρεπής άνθρωπος, ήταν ικανός να γίνει φρουρός και να διαπράττει κακό, ή απλώς να στέκει άπραγος όταν άλλοι το διέπρατταν, εγώ θα διέφερα καθόλου; Θα χτυπούσα κι εγώ τους κρατούμενους κι ας μην το ήθελα; Θα πρόσταζα κι εγώ έναν γυμνό άνθρωπο να πεθάνει από την παγωνιά γονατίζοντας στο χιόνι που έπεφτε, επειδή ήταν ό,τι αναμενόταν από εμένα, και παραήταν δύσκολο να αρνηθώ; Ή θα κοιτούσα αλλού και θα επέλεγα να μην τον βοηθήσω; Ύστερα όμως έχασα τον ειρμό των σκέψεών μου. Η μέρα έσβηνε. Σκέφτηκα τον κρατούμενο που τον εξανάγκασαν να μείνει γονατιστός στο χιόνι, άντυγος, όλη νύχτα, μια ιστορία που με τη ματαιότητά της έθλιβε απερίγραπτα πάντα τον πατέρα μου. Θα έκανα το ίδιο; Ξαφνικά αισθάνθηκα μίσος για το αγκάλιασμα του κυρίου Σάτο και για τον ίδιο με όλο μου το είναι, καθώς εξακολουθούσε να γέρνει πάνω μου. Ένας κρύος άνεμος φύσηξε και κόπασε. Μετά, το ψύχος φαινόταν να έχει δυναμώσει τόσο, με τη θάλασσα να κυλάει μέσα έξω, που δεν προσέχαμε ο ένας τον άλλον πλέον, και σκέφτηκα ότι κανένας μας δεν είχε ιδέα τι σκεφτόταν ή ένιωθε ο άλλος, και πώς, έτσι που στεκόμασταν εκεί, θα μπορούσαν να μας περάσουν για αδελφούς ή εραστές.

Σταθήκαμε για πολλή ώρα καθώς το τηλεοπτικό συνεργείο και οι δημοσιογράφοι έφευγαν, μαύρα σύννεφα μαζεύονταν βιαστικά από πάνω μας, σαν να ριγούσαν με την απόδοση μιας άγνωστης δικαιοσύνης, και γρήγορα σκόρπισαν μες στην απογοήτευσή τους, καθώς η Εσωτερική Θάλασσα του Σέτο αντικαθρέφτιζε πίσω σ' εμένα το μυστήριό της μόνο. Τι είχε συμβεί; Ως σήμερα, δεν έχω ιδέα. Δεν υπάρχει γιατί.

8

Είναι επειδή βλέπουμε τον κόσμο μας απαισιόδοξα μονάχα, που περιβάλλουμε τον εαυτό μας με ψέματα τα οποία αποκαλούμε χρόνο, Ιστορία, πραγματικότητα, μνήμη, λεπτομέρεια, γεγονόςτα; Κι αν ο χρόνος ήταν πληθυντικός, κι εμείς επίσης; Αν ανακαλύπταμε ότι αρχίζουμε αύριο και πεθάναμε χθες, ότι γεννηθήκαμε μέσα από τον θάνατο άλλων και η ζωή μάς εμφυσήθηκε από ιστορίες που τις επινοούμε μέσα από τραγούδια, κολάζ από ανέκδοτα και γρίφους κι άλλα θραύσματα;

Ο πατέρας μου γελούσε με έναν από τους συγκρατουμένους του που έλεγε ότι είχε δει την έκρηξη της ατομικής βόμβας να φωτίζει τον νυχτερινό ουρανό πάνω από το στρατόπεδό τους θαρρείς και ήταν μέρα.

Η ατομική βόμβα πάνω από τη Χιροσίμα εξεργάγη στις 8:16 το πρωί. Το παρελθόν θεάται πάντα πιο καθαρά από εκείνους που ποτέ δεν το είδαν.

9

Όταν πλέον ο Τόμας Φέρμπι απελευθέρωσε τον μοχλό πάνω από τη Χιροσίμα, ο πατέρας μου είχε με κάποιον τρόπο επιβιώσει για περισσότερα από τρία χρόνια ως κρατούμενος των Ιαπώνων. Είχε επιζήσει από το στρατόπεδο αιχμαλώτων στο Τσάנגκι κι από την κατασκευή της σιδηροδρομικής γραμμής Σιάμ-Βιρμανία, τον Σιδηρόδρομο του Θανάτου. Είχε επιζήσει από τα αποκαλούμενα Πλοία της Κόλασης, σαπιοκάραβα που μετέφεραν στοιβαγμένους τους επιζώντες από τον Σιδηρόδρομο του Θανάτου στην Ιαπωνία το φθινόπωρο του 1944. Ημίγυμνοι άντρες στριμωγμένοι μες στο σκουριασμένο τους σκαρί υπέμεναν τυφώνες, τορπιλισμούς από αμερικανικά υποβρύ-

για και επιθέσεις αμερικανικών αεροπλάνων. Όταν πλέον αποβιβάστηκαν στη νήσο Χονσού, το όνειρο μιας ιαπωνικής αυτοκρατορίας είχε μετατραπεί σε επικείμενη προοπτική μιας εισβολής στην ίδια την Ιαπωνία και σ' ό,τι αξίωνε ως αντίδραση τώρα το ιαπωνικό στρατιωτικό καθεστώς: την ομαδική αυτοκτονία εκατό εκατομμυρίων Ιαπώνων, ένα έθνος επισημαμένο εκ νέου ως λατρεία του θανάτου.

Όταν συνέβαινε η εισβολή, οι Ιάπωνες πολίτες έπρεπε να θυσιαστούν υπερασπιζόμενοι την πατρίδα. Στην Οκινάουα, το μοναδικό ιαπωνικό νησί που δέχτηκε εισβολή, περίπου εκατόν πενήντα χιλιάδες πολίτες πέθαναν. Οι μαζικές αυτοκτονίες πολιτών ήταν κοινές, κάποιες εθελούσιες, πολλές υπό την απειλή των όπλων Ιαπώνων στρατιωτών. Σε μερικές περιπτώσεις, παιδιά σκότωναν τους γονείς τους όταν αυτοί δεν έδειχναν αρκετό ενθουσιασμό στην ιδέα του θανάτου, και σ' άλλες περιπτώσεις πάλι, γονείς σκότωναν τα ίδια τους τα παιδιά. Όταν οι ζωές των απλών πολιτών στην Ιαπωνία σήμαιναν τόσο λίγα για τους ηγέτες τους, δεν είναι να απορεί κανείς που η ζωή των εχθρών τους ήταν ασήμαντη: οι Ιάπωνες ήταν έτοιμοι να σφαγιάσουν τους τριάντα δύο χιλιάδες αιχμαλώτους πολέμου που δούλευαν ως σκλάβοι στην Ιαπωνία, όταν άρχιζε η εισβολή.

Οι Αμερικανοί σχεδίαζαν να ξεκινήσουν την τελική επίθεση στην Ιαπωνία με την εισβολή στη νήσο Κιούσου την 1η Νοεμβρίου 1945, ακολουθούμενη από την εισβολή στο Χονσού τον Μάρτιο του 1946. Κατά πάσα πιθανότητα ο πατέρας μου θα ήταν νεκρός τότε πλέον, αν όμως εξακολουθούσε να ζει, θα τον φόνευαν. Εάν με κάποιον τρόπο γλίτωνε από τούτη τη μοίρα –αν και είναι δύσκολο να πει κανείς το πώς–, δεν πίστευε ότι θα είχε επιζήσει από άλλον έναν παγερό χειμώνα.

Οι Αμερικανοί δεν εισέβαλαν ποτέ. Αντί γι' αυτό, έριξαν την ατομική βόμβα. Εξήντα χιλιάδες άνθρωποι πέθαναν ακαριαία, πολύ περισσότεροι αργά κι επώδυνα, μέσα στις επόμενες ώρες

και ημέρες, και συνέχισαν να πεθαίνουν στους μήνες και στα χρόνια που ακολούθησαν. Τρεις ημέρες αργότερα οι Αμερικανοί έριξαν και δεύτερη ατομική βόμβα. Σαράντα χιλιάδες άνθρωποι πέθαναν ακαριαία, πολύ περισσότεροι αργά κι επώδυνα, μέσα στις επόμενες ώρες και ημέρες, και συνέχισαν να πεθαίνουν στους μήνες και στα χρόνια που ακολούθησαν.

10

Δεκαπέντε χρόνια και έντεκα μήνες αργότερα, το πέμπτο από τα έξι παιδιά του πατέρα μου γεννήθηκε ένα βαρύ χειμωνιάτικο πρωινό. Θα τον έλεγαν Ντάνιελ, όμως οι Ιρλανδές καθολικές μοναχές στο μονή Καρμελιτών του Λόνγκφορντ είπαν στη μητέρα μου ότι το Ντάνιελ ήταν τόσο καθολικό και ιρλανδικό και κοινό όνομα, που σ' έκανε να ντρέπεσαι. Όμως εμείς ήμασταν πολύ καθολικοί και Ιρλανδοί και κοινοί, για να μη μας νοιάζει αυτό. Έτσι με είπαν Ρίτσαρντ. Ο πατέρας μου μισούσε το όνομά του, με το οποίο βρέθηκε αργότερα να αγαπηθεί, κι έτσι έχω μισήσει επίσης το δικό μου, όμως εμείς οι δύο, το όνομά μου κι εγώ, έχουμε μεγαλώσει και τυλιχτεί ο μιν γύρω από το δε, ώσπου σαν γέριμες ρίζες είναι δύσκολο να πεις πού τελειώνει ο μιν και πού αρχίζει το δε. Κάθε παλιά κάλτσα βρίσκει μια παλιά μπότα, όπως έλεγε κάποτε ο πατέρας μου για τα παράξενα ζευγάρια.

11

Εκείνη τη νύχτα άρχισε να βρέχει καταρρακτωδώς, αυτού του είδους η βροχή που λες και τη βαραίνουν κέρματα όταν αναγκάζεσαι να κινηθείς μέσα της, κάνοντας κάθε δωμάτιο στο

οποίο έμπαινες να φαντάζει ελαφρύ. Με πήγε σε ένα μπαρ με συνοδούς στην πόλη Σάνιο-Ονόνα ο Κέντζι Γ, αξιωματούχος του Συμβουλίου Διεθνών Υποθέσεων και Ευκαιριών του Σάνιο-Ονόνα. Ο Κέντζι Γ φορούσε ελαφρώς παράταιρα ρούχα γραφείου, που φανέρωναν άνθρωπο που εκτελούσε τα επαγγελματικά του καθήκοντα με την καλή διάθεση και το σάστισμα κάποιου του οποίου η καρδιά ήταν αλλού αλλά δίχως κίολας να βαρυγκομά. Φαινόταν ικανοποιημένος να βγάξει τα προς το ζην γεμίζοντας τις εργασιακές ώρες που του αναλογούσαν, φροντίζοντας καθετί δίχως νόημα, όπως εμένα, που βρισκόταν στον δρόμο του. Ο Κέντζι Γ αγαπούσε τη γυναίκα του και το παιδί του, καθώς και την ποδηλασία βουνού. Ότι δεν ήταν ξεκάθαρο τον σάστιζε, όμως διαισθανόταν την αλήθεια ακόμα κι όταν δεν την κατανοούσε ολότελα. Υπήρχε μια καλοσύνη επάνω του.

Ο Κέντζι Γ μου είπε πώς ο παππούς του είχε πολεμήσει στον πόλεμο σ' εκείνο το σφαγείο που ήταν η Νέα Γουινέα. Όταν επέστρεψε, δυσκολεύτηκε πολύ να τα βρει με την οικογένειά του. Είχε φτιάξει ένα καλύβι στα βουνά, όπου ζούσε μονάχος για ολοένα μεγαλύτερες περιόδους. Έπινε.

«Ήξεραν γι' αυτόν γιατί ήταν έτσι;» ρώτησα.

«Όχι», είπε ο Κέντζι Γ, «δε μιλούσε ποτέ γι' αυτό».

«Μιλούσε για τον πόλεμο;» ρώτησα.

«Όχι», είπε ο Κέντζι Γ, «δε μιλούσε ποτέ για τον πόλεμο».

«Λένε ότι η Νέα Γουινέα ήταν κόλαση», είπα.

«Δε μιλούσε ποτέ γι' αυτό», είπε ο Κέντζι Γ.

Το μπαρ ήταν ένας ζεστός χώρος με μερικούς υπαλλήλους γραφείου που τους σερβίριζαν οι συνοδοί, νεαρές γυναίκες με βαρύ μακιγιάζ και μάτια άνιμε, που η δουλειά τους ήταν να παίρνουν πόζες ευθυμίας και ενδιαφέροντος απέναντι σε άντρες που δεν έδειχναν τόσο διασκεδαστικοί και ενδιαφέροντες, καθώς εκείνοι γίνονταν σκνίπα πίνοντας ντόπια βότκα

από γλυκοπατάτα. Η βροχή εξακολουθούσε, αλλά μακρινή και υπόκωφη, όπως όταν αποκοιμιέσαι και ταξιδεύεις σ' έναν άλλον κόσμο.

12

Μια μικροκαμωμένη σερβιτόρα μιλούσε αγγλικά, έτσι έπεσε πάνω της η ευθύνη να καθίσει μαζί μου. Με ρώτησε τι έκανα στη Σάνιο-Ονόντα. Ήταν συμπαθητική ή πολύ καλή επαγγελματίας στο να δείχνει συμπαθητική. Όπως κι αν έχει το πράγμα, φαινόταν σημαντικό να είμαι επίσης συμπαθητικός από τη μεριά μου, αν κι ήταν φανερό ότι δεν έρχονταν πολλοί τουρίστες στη Σάνιο-Ονόντα και ήταν δύσκολο να ξέρεις τι σημαίνει το να είσαι συμπαθητικός σ' αυτό το πλαίσιο. Απάντησα ότι ήμουν συγγραφέας κι έκανα έρευνα για ένα βιβλίο. Αυτό, όπως έχω ήδη πει θαρρώ, ήταν συνάμα αλήθεια και ψέμα. Όλο και περισσότερο δεν καταλάβαινα γιατί βρισκόμουν εκεί, επειδή τίποτε απ' όλα αυτά δε θα εμφανιζόταν ποτέ στο βιβλίο που έγραφα. Το ότι ήμουν συγγραφέας την ενδιέφερε, ή έδειχνε να την ενδιαφέρει, καθώς είπε πως της άρεσαν τα βιβλία. Για τι πράγμα ήταν το βιβλίο μου; ρώτησε.

Δεν ήμουν σίγουρος για τι πράγμα ήταν το βιβλίο μου. Μπορεί να είπα κάτι σχετικά με αγάπη, που είχε την αρετή να μην είναι αναληθές και να 'ναι τόσο γενικό, ώστε δεν είχε νόημα. Σήκωσε το χέρι στο στόμα της και γέλασε ευγενικά από πίσω του. Ένιωσα ότι γι' αυτήν η πόλη Σάνιο-Ονόντα και η αγάπη δεν ήταν ιδέες που πήγαιναν από τη φύση τους μαζί. Χαμογέλασε ξανά κι επανέλαβε την αρχική της ερώτηση: γιατί βρισκόμουν λοιπόν στη Σάνιο-Ονόντα;

Από τη μεριά μας, λίγα βήματα μακριά, ο Κέντζι Γ, πολύ μεθυσμένος τώρα, γκάριζε μια καρσόκε ερωτική μπαλάντα

σ' ένα μικρόφωνο. Κανένας δεν άκουγε. Ίσως αυτό να ήταν το νόημα του μπαρ, σκέφτηκα. Τραγουδούσες με την ψυχή σου και κανένας δεν πρόσεχε, μιλούσες με την ψυχή σου και κανένας δεν άκουγε.

Την κοίταξα πάλι. Είπα ότι επισκεπτόμουν το μέρος όπου κάποτε δούλεψε ο πατέρας μου ως σκλάβος εργάτης.

Με κοίταξε με τα ονειροπόλα της μάτια άνιμε και τα πετάρισε. Χαμογελώντας ακόμη είπε: «Τι είναι ο σκλάβος εργάτης;».

13

Εξακολούθησε να χαμογελά λες κι είχε παγώσει το χαμόγελό της σε μορφασμό. Έτσι παγωμένος σε μορφασμό φαινόταν κι όλος ο κόσμος, κι εγώ μαζί. Θαρρείς και ήμασταν και οι δύο τώρα σε μια παράσταση καμπούκι, χαμογέλασα επίσης, και συνέχισε να χαμογελά, και συνέχισα να χαμογελώ, κι ήταν δύσκολο να πιστέψω, ή να σκεφτώ, καθώς ένιωθα όλη τη θλίψη του κόσμου να με γεμίζει εκείνη τη στιγμή: για τον κύριο Σάτο γερμένο πάνω μου, για τον πατέρα μου, για τη χαμογελαστή Γιαπωνέζα συνοδό με τα μάτια άνιμε, για τους πάντες σ' εκείνο το υπερβολικά ζεστό μπαρ και στον κόσμο εκείνη την άσπλαχνα κρύα και υγρή νύχτα.

Σκέφτηκα τον παππού του Κέντζι Γμονάχο στο καλύβι του στα βουνά, να μην μπορεί να βρει λόγια, όπως δεν μπορούσα τώρα να βρω λόγια που θα εξέφραζαν οτιδήποτε απ' όλα αυτά. Ο παππούς του Κέντζι βιάδιζε συντροφιά με φαντάσματα. Ίσως, όπως εγώ, γινόταν ήδη κι ο ίδιος φάντασμα προτού πεθάνει, κατοικώντας σε έναν κόσμο που δεν είχε ούτε γνώση, ούτε επιθυμία να μάθει τι είχε συμβεί. Κάπου υπήρχε ένας πραγματικός κόσμος όπου όσα παρέρχονταν εξακολουθού-

σαν να υπάρχουν. Όμως όχι εδώ, και παραδόξως αυτό φαινόταν συνάμα ανακουφιστικό και τρομακτικό. Τίποτε απ' όσα έλεγα δεν μπορούσε να ακουστεί, ούτε στιδήποτε απ' όσα έβλεπα να ιδωθεί, και μαζί, ο παλπούς του Κέντζι Γ κι εγώ, κοιτούσαμε επίμονα μες στον χρόνο, ξέροντας μονάχα πως ό,τι είχε συμβεί συνέβαινε πάντοτε και δε θα έπανε ποτέ να συμβαίνει.

Κοίταξα μες στα μάτια εκείνης της νεαρής γυναίκας.

«Τίποτα σημαντικό», είπα.

Ένωσα ένα ελαφρύ χτύπημα στον ώμο. Ήταν ο Κέντζι Γ. Ήθελα να τραγουδήσω κάτι;

14

Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι η επιστήμη όδευε αναπόφευκτα προς την ανακάλυψη της πυρηνικής σχάσης και ως εκ τούτου την επινόηση της ατομικής βόμβας και επομένως τη Χιροσίμα. Τίποτα όμως, ποτέ, δεν είναι αναπόφευκτο, πόσο μάλλον η ατομική βόμβα στα μέσα του εικοστού αιώνα, ένα σχέδιο που, όπως επεσήμανε ένας από τους κύριους θεωρητικούς επιστήμονες, ο Νιλς Μπορ, ο Δανός φυσικός, θα τελεσφορούσε μόνο εάν μπορούσε κάποιος να μετατρέψει μια χώρα σε εργαστήριο αφιερωμένο σ' αυτόν τον σκοπό.

Σε μία υψηλού επιπέδου ναζιστική σύσκεψη στις 4 Ιουνίου 1942, ο πρώην φοιτητής του Νιλς Μπορ, ο λαμπρός Γερμανός φυσικός Βέρνερ Χάιζενμπεργκ, μίλησε για μια βόμβα που δε θα ήταν μεγαλύτερη από ανανά και θα μπορούσε να καταστρέψει μια πόλη. Στη συνέχεια όμως, όταν ο Άλμπερτ Σπέερ ρώτησε τον Χάιζενμπεργκ, βρήκε τις απαντήσεις του φυσικού «επ' ουδενί ενθαρρυντικές... Οι τεχνικές προϋποθέσεις για την παραγωγή θα απαιτούσαν χρόνια για να αναπτυχθούν, δύο

χρόνια το λιγότερο, ακόμα κι αν δινόταν σ' αυτό το πρόγραμμα η μέγιστη υποστήριξη».

Ο Σπέερ έδωσε αναφορά στον Χίτλερ.

«Ο Χίτλερ είχε μιλήσει κάποια στιγμή για το ενδεχόμενο μιας ατομικής βόμβας, όμως ήταν μια ιδέα που έφτανε φανερά στο όριο τους τις νοητικές του δυνατότητες. Ήταν επίσης ανίκανος να αντιληφθεί την επαναστατική φύση της πυρηνικής φυσικής. Στα δύο χιλιάδες διακόσια καταγεγραμμένα σημεία των συσκέψεών μου με τον Χίτλερ», συνέχιζε ο Σπέερ με τον διεξοδικό, εξαντλητικό του τρόπο, «η πυρηνική σχάση αναφέρεται μόνο μία φορά και μάλιστα πολύ σύντομα. Ο Χίτλερ σχολίασε μερικές φορές τις προοπτικές της, όμως ό,τι του έπα για τις συσκέψεις με τους φυσικούς επιβεβαίωσε την άποψή του ότι δεν υπήρχε μεγάλο κέρδος από τούτο το ζήτημα».

Όταν άκουσε ο Χίτλερ ότι ο Χάιζενμπεργκ δεν είχε δώσει κάποια τελεσίδικη απάντηση στην ερώτηση του Σπέερ για το εάν μπορούσε η πυρηνική σχάση να τεθεί υπό έλεγχο, δε «χάρηκε με το ενδεχόμενο η γη υπό την εξουσία του να μεταμορφωθεί σε λαμπερό αστέρι».

Την εποχή πλέον που περιέγραφε ο Χάιζενμπεργκ το ενδεχόμενο ατομικών βομβών με μέγεθος ανανά, ο πόλεμος έκλινε κατά των Ναζί στη Ρωσία, κι οποιοδήποτε σχέδιο έπρεπε να υπόσχεται τη βεβαιότητα του κέρδους. Επειδή ο Χίτλερ παρήμενε πεισμένος ότι θα νικούσε τη Σοβιετική Ένωση και τη Βρετανία ως το 1943, υπήρχε ένας πάγιος κανόνας να υποστηρίζεται μόνο οπλισμός που μπορούσε να είναι έτοιμος για πολεμική χρήση μέσα σε περιθώριο δεκαοχτώ μηνών. Με την πιθανότητα μιας ατομικής βόμβας να της έχει παρουσιαστεί, η Γερμανία την απέρριψε, πιστεύοντας ότι θα έπαιρνε υπερβολικά πολύ χρόνο, ιδιαίτερα όταν το αποτέλεσμα –μια ατομική βόμβα που θα έκανε όντως τη δουλειά της– δεν ήταν επ' ουδενί εγγυημένο.

Αφού οι Ναζί εγκατέλειψαν την έρευνα για τη βόμβα, αφιέρωσαν περιορισμένους πόρους στην εξέλιξη ενός «κινητήρα ουρανίου», που θα γινόταν γνωστός στις ΗΠΑ ως πυρηνικός αντιδραστήρας. Και σ' αυτό απέτυχαν. Με το πέρας του πολέμου, συνέλαβαν παρ' όλα αυτά τους κορυφαίους Γερμανούς πυρηνικούς φυσικούς και τους εγκατέστησαν σε μια αγγλική έπαυλη κοντά στο Κέμπριτζ για να ανακαλύψουν τι γνώριζαν και τι όχι. Αντιμετωπίζοντάς τους ως επισκέπτες και με μεγάλη ευγένεια, αγνοούσαν ότι όλα τα υπνοδωμάτια και τα καθιστικά παρακολουθούνταν με κοριοίους. Λίγο μετά το δείπνο στις 6 Αυγούστου 1945, τους είπαν ότι μια ατομική βόμβα είχε κατασκευαστεί από τους Συμμάχους και εκραγεί πάνω από τη Χιροσίμα.

15

Στην αρχή οι Γερμανοί επιστήμονες αρνήθηκαν να πιστέψουν ότι οι οπισθοδρομικοί κι άξεστοι Αμερικανοί μπορούσαν να επιτύχουν ό,τι δεν μπόρεσε ο γερμανικός πολιτισμός. Καθώς έρχονταν ωστόσο κι άλλες επιβεβαιώσεις, η περιφρόνησή τους μεταμορφώθηκε σε θυμό και τελικά σε ηθικό τρόμο –όχι χωρίς τη δική του ιδιοτελή υποκρισία–, που μπορούσε να δημιουργηθεί ένα τέτοιο όπλο, του οποίου τη χρήση έβρισκαν ως πολιτισμένοι άνθρωποι αποκρουστική και αποτρόπαιη.

Οι συζητήσεις τους εξακολούθησαν μέσα σε μια σύγχυση από επαγγελματικές προσβολές που τις απάλυνε μια επιδεικτική στάση ηθικής ανωτερότητας, προσπάθειες να εκμαιευτεί εάν κατασκεύαζαν τη βόμβα για χάρη της πατρίδας ή του ναζισμού, ή, κατ' αρχάς, αν είχαν υπάρξει ποτέ σοβαροί σχετικά με την κατασκευή μιας βόμβας.

Οι αμφιβολίες των Γερμανών επιστημόνων σχετικά με το

σχέδιο, τις ικανότητές τους και τις ίδιες τους τις προθέσεις εντεινόταν καθώς πολλαπλασιάζονταν οι ενδοιασμοί τους και το πλήρες σάσισμά τους. Θα μπορούσαν να είχαν κατασκευάσει τη βόμβα; Θα την είχαν κατασκευάσει; Είχαν ποτέ την πρόθεση να την κατασκευάσουν; Η αποτυχία τους ήταν αποτυχία ή μια μοναδική μορφή παθητικής αντίστασης; Η αποτυχία τους ήταν δική τους αποτυχία ή ο σιωπηρός θρίαμβός τους – ή ήταν, εντέλει, σφάλμα των ηγετών τους;

Πάουλ Χάρτεκ (φυσικοχημικός): Ίσως να είχαμε επιτύχει αν οι ανώτατες Αρχές είχαν πει: «Είμαστε προετοιμασμένοι να θυσιάσουμε τα πάντα».

Καρλ Φρόντριχ φον Βάιτσεκερ (φυσικός): Στην περίπτωση μας ως και οι επιστήμονες είπαν ότι δεν μπορούσε να γίνει.

Έριχ Μπάγκε (φυσικός): Δεν αληθεύει αυτό. Ήσασταν ο ίδιος εκεί, σ' εκείνο το συνέδριο στο Βερολίνο. Νομίζω πως ήταν στις 8 Σεπτεμβρίου, που ρωτήθηκαν οι πάντες – ο Γκάιγκερ, ο Μπότε, κι εσείς, Χάρτεκ, βρισκόσασταν επίσης εκεί, και οι πάντες είπαν ότι έπρεπε να γίνει ευθύς αμέσως. Κάποιος είπε: «Φυσικά είναι ένα ανοιχτό ερώτημα, εάν θα έπρεπε κάποιος να κάνει κάτι τέτοιο». Και τότε ο Μπότε σηκώθηκε και είπε: «Κύριοι, πρέπει να γίνει». Τότε ο Γκάιγκερ σηκώθηκε και είπε: «Αν υπάρχει το παραμικρό ενδεχόμενο να είναι επιτό – πρέπει να γίνει». Αυτό ήταν στις 8 Σεπτεμβρίου '39...

16

Ίσως η μόνη ικανή χώρα να επινοήσει και να δημιουργήσει μια αποτελεσματική βόμβα στα μέσα του εικοστού αιώνα ήταν

η μοναδική χώρα που μπορούσε να διαχειριστεί μια τόσο τεράστια εκτροπή της οικονομίας της – οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Στη διάρκεια του πολέμου, υπό την αιγίδα του άκρως απόρρητου Προγράμματος Μανχάταν, διοχέτευσαν πολλούς από τους πόρους τους –το αντίστοιχο αυτών που διοχετεύονταν στη βιομηχανία αυτοκινήτων εκείνη την εποχή, από την άποψη της επένδυσης, την εργασία περισσότερων από μισού εκατομμυρίου εργατών και την ευφυΐα χιλιάδων επιστημόνων– σε ένα μοναδικό εργαστήριο με έναν και μόνο στόχο: τη δημιουργία της ατομικής βόμβας.

«Η βόμβα ερρίφθη!» είπε ο Τόμας Φέρμπι στις 8:15 π.μ. στις 6 Αυγούστου 1945, απελευθερώνοντας έναν μοχλό σε ύψος τριάντα ενός χιλιάδων ποδιών πάνω από τη Χιροσίμα. Οι θύρες της αποθήκης βομβών του B-29 άνοιξαν και μια ατομική βόμβα με την κωδική ονομασία Little Boy ρίχτηκε μέσα από την κοιλιά του, ενεργοποιώντας μια περίπλοκη αλληλουχία από διαδοχικά σύρματα, ηλεκτρικά βύσματα, χρονόμετρα, βαρομετρικούς πυροκροτητές και αλπίμετρα. Σαράντα τρία δευτερόλεπτα αργότερα, στα χίλια εννιακόσια πόδια πάνω από το έδαφος, ένα τελευταίο κύκλωμα έκλεισε και τέσσερα μεταξωτά σακουλάκια, που το καθένα περιείχε εννιακόσια γραμμάρια κορδίτη, πυροδοτήθηκαν από μια μικροσκοπική έκρηξη που με τη σειρά της προκάλεσε τη μεγαλύτερη τεχνητή έκρηξη στην ανθρώπινη ιστορία. Κι έπειτα τα τέσσερα μεταξωτά σακουλάκια ήταν πλέον ατμός κι ενέργεια, όπως και εξήντα χιλιάδες ψυχές Ιαπώνων, που μαζί τους ανήλθαν στα ουράνια.

Έτσι είναι η ζωή.

*Μερικές φορές αναρωτιέμαι γιατί ολοένα γυρνούμε στις
απαρχές - γιατί αναζητούμε το μοναδικό νήμα που θα
μπορούσαμε να τραβήξουμε για να ξηλώσουμε τον τάπητα
που αποκαλούμε «ζωή μας»...*

Από τη σχέση του Χ. Τζ. Ουέλς και της Ρεμπέκα Ουέστ
μέχρι την πυρηνική φυσική της δεκαετίας του 1930 και
τον πατέρα του Φλάναγκαν, που δούλευε ως σκλάβος
εργάτης κοντά στη Χιροσίμα όταν έπεσε η ατομική βόμβα,
αυτή η αλυσίδα γεγονότων κορυφώνεται όταν ο συγ-
γραφέας, ως νεαρός άντρας, βρίσκεται παγιδευμένος σε
έναν καταρράκτη ενός άγριου ποταμού χωρίς να ξέρει
αν θα ζήσει ή αν θα πεθάνει.

Μια σαγηνευτική σύμμιξη ονείρου, Ιστορίας, τόπου και
μνήμης, που αποτελεί ένα τραγούδι αγάπης για το νησί
του αλλά και για τους γονείς του, και μιλάει για το πώς
η ζωή μας συχνά αναδύεται μέσα από τις ιστορίες άλλων
και τις ιστορίες που επινοούμε για τον εαυτό μας.

- ΒΡΑΒΕΙΟ BAILLIE GIFFORD
- ΒΡΑΧΕΙΑ ΛΙΣΤΑ PRIX FEMINA ÉTRANGER
- ΜΑΚΡΑ ΛΙΣΤΑ PRIX MÉDICIS

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ
p s y c h o g i o s . g r

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 31622